

Tíðargrein

Jonhard Eliassen

Búskaparfrøðingur, sjálvstøðugt vinnurekandi

Verkfallið: Hvørjum arbeiðir Jørgen fyri?

Landsstýrismaðurin í figggjarmálum, Jørgen Niclasen (JN), sigur seg ansa væl eftir peningi hjá tí almenna. Men hóast lögmaður hevur róst matematisku evnum hansara til skýggja, ivist eg í, um JN hevur evnini til at skilja smátt frá stórum, tá ið hann roynir av verja virðini hjá okkum skattgjalдарum. Heldur ikki dugur hann at halda skil á ‘+’ og ‘-’, tí møguligar inntøkur ætla hann at gera um til ovurstórar studnings-útreiðslur

Eitt figggjarmál í klassanum 1-10 milliónir krónur

Figggjarmálaráðharrin hevur í vikuvís brúkt orku sína at berjast móti eykaútreiðslum, sum kunnu standast av ynskjunum hjá Føroya Pedagogfelag. Talan er lutfalsliga litla upphædd, tá ið hugsað verður um, at tað almenna tekur meiri enn helvtina innaftur við arbeiðs-skatti og MVG. Vit tosa um netto-kostnað, svarandi til nakrar fáar milliónir kr árliga. Hesin kostnaður stendur als ikki mót við samfelagskostnaðin av syrgiliga verkfallinum, sum nú fer fram.

Limirnir í pedagogfelagnum eru illa løntir í mun til aðrar starvsbólkar, serliga tá ið atlit verða tikið til útbúgv-ing og ábyrgd. Figggjarmálaráðharrin eigur at ganga ynskjunum hjá felagnum á mæti sum skjótast, tí hetta er í roynd og veru eitt lítið mál í mun til búskaparlig stór-mál, hann annars átti at tikið sær av.

Eitt figggjarmál í klassanum 50-100 milliónir krónur

JN kundi - um hann vildi - eftir hálvum tíma bjargað landskassanum góðar 50 mió kr, umframt at spart landskassanum 10-tals milliónir í óneyðugum útreiðslum. Ítøkiligt mál snýr seg um 11 partaeigarar í stóra uppsjóar-fyrítøkuni í Gøtu, sum hava tikið sær 154 mió kr út úr einum partafelag - í miðal 14 mió kr í part.

TAKS bað í 2009 eigarar-nar um at rinda 35% í skatti av vinninginum - ella á leið 54 mió kr. Tað vildu teir 11 ikki. TAKS skuldi ikki hava eitt oyra. Teir fóru í Føroya Rætt, og rætturin gav teimum viðhald. Dómurin kann lesast á <http://www.fo.domstol.dk/Faeroeerne/nyheder/Samandratturavdomum/Pages/D%C3%B3mur%2014.%20juni%202011%20vi%C3%B0%20F%C3%B8roya%20R%C3%A6tt.aspx>

Nú brúkar TAKS -stovnur undir Figggjarmálaráðnum - tíð, orku og nógvan pening at fáa málið roynt við hægri rætt. Tann, sum lesir dómin, sær við hálvum eyga, at talan er um skattaundandrætt, so tað stendur eftir. Men hóast teir 11 soleiðis fara illa við kassanum, sum JN ansar eftir fyri okkum, so stóð flokkurin hjá honum í 2010 og 2011 á odda fyri at geva fyrítøkuni hjá teimum 11 stórar gávur úr felagsogn skattgjalðarans. Talan er um veiðirættindi, sum kunnu vera torfør at virðismetar. Men taka vit tann partin, sum hevur við makrel at gera, svaraði gávan til einar 120 mió kr – ellar í miðal góðar 10 mió kr í part til teir 11.

Sjálvt skattamálið kann JN loysa við at ringja til fyrítøkuna í Gøtu og siga, at so leingi fyrítøkan órógvast seg við skattamáli sínum, fer landsstýrið at nokta felagnum kvotur. Eingin kvota í 2012 ella frameftir, fyrr enn eigararnir av fyrítøkuni rinda kapitalvinningskatt, eins og børn t.d. rinda skatt av vinningi uppá 150 kr, ið verður tilskrivað á Bassakontu. At kapitalvinningsurin er 150 mió kr heldur enn 150 kr átti ikki at givið rætt til serligar skattasømdir.

Ivist í, um JN tekur telefonina, men hendir hetta, gongur valla dagur, fyrr enn vit síggja, at teir 11 gera, sum TAKS hevur mælt teimum til at gera.

Hetta er sjálvandi ein lög-in máti at loysa eitt stríð um

pening millum tað almenna og einstaklingar, men als ikki óhugsandi á gráa politiska marknaðinum her á landi. Mál, ið minnir um hetta, er hóttan um endurgjaldskrav frá JFK Trol P/E. Stjórin í felagnum metti, at Fiskimálaráðið átti at rinda milliónir í endurgjaldi fyri missin, sum stóðst av, at russiskir myndugleikar í nakrar vikur lögdu hald á skip hjá felagnum. Men nú, felagið ókeypis hevur fingið endurnýggjað loyvi síni í russiskum sjógvi, hoyrist ikki eitt kis um at fara í rættin við Fiskimálaráðharranum.

Eitt figggjarmál í klassanum 10 – 20 milliardir krónur

Brúkt veiðirættindi verða javnan keypt og seld. Talan er um gráan, fyri ikki at siga svartan marknað. Øll kunnu luttaka, eisini útlendingar umvegis føroyskar strámen. Øll kunnu keypa og selja uttan veruligi eigarin av hesum rættindum - pedagogar og aðrir skattgjalðarar - Føroya Fólk.

Men í hesum máli slær matematiski heilin hjá JN klikk. Fatal ERROR: ‘+’ hjá verður til ‘-’.

Almennir kassar skulu ikki hava sølu-ágóða av rættindum í felags ogn. Upplagdar inntøkur verða til kappingaravlagandi studningsútreiðslur, sum gjaldstovan higartil ikki hevur megnað at lýst í roknskapi landskassans.

Fremsta málið hjá JN er at tryggja, at bróðurparturin av veiðirættindunum ókeypis verður latin einari lítla kliku av føroyskum og útlenskum kvota-barónum í ogn ‘for ever’. Restin verður ætlandi útluð til størri tal av útróðrarmønnum og minni feløgum fyri politiskt at fáa undirtøku til at bera málið ígjøgnum. Eftirfylgjandi leggja kvotabarónarnir seg – við góðum stuðli frá bankunum – eftir at gera enda á smáu aktørnum. Hendan kannibalsman – teir stóru eta teir smáu – hevur longu gjørt um seg í rúma tíð.

Milliardir hjá skattgjalðaranum verða søplaðar burtur

Talan er um stórar inntøkur komandi árin, sum figggjarmálaráðharrin kundi fingið til vega. Inntøkurnar kundu farið til at tippað holið í landskassanum ella komið øllum borgarum landsins til góðar á annan hátt. Rúm vildi eisini verið fyri hóskaði av-kasti til útgerðarfeløg og manning. Samstundis kundi verið fingin í lag javnari kapping millum vinnu á sjógvi og vinnur á landi. Og við hesum frægari útlit til, at frægasta treysti-barometrið, vit hava fyri búskap okkara - nettofráflytingin – aftur fór at ganga uppeftir.

Flleiri lýsingar eru seinastu vikurnar skrivaðar um, hvussu marknaðarlig útlut-ing kundi verið framd, og hvussu inntøkurnar kundu komið borgarum landsins til nyttuna. Dømi er áhugaverda greinin hjá vinnulívsmanninum Róa Egholm, og sum er at finna á:

<http://www.vagaportal.fo/pages/posts/ju-palleba-og-marsanna-skilja-makrelin-16648.php>

Tá ið ætlanin hjá JN at søpla burtur milliardvirði hjá skattgjalðarum er framd og kannibalistiska rok-ið er avhasað, verða nakr-

ar fáar eindir innan fiski-vinnuna eftir. Hesar eindir verða allar meira ella minni samantvinnaðar við útlensk partafeløg.

Hevur tað higartil verið torført hjá TAKS at røkja uppgávur sínar í sambandi við feløg, sum t.d. felagið í Gøtu - omanfyri lýst, verður tað hvaðna verri í framtíðini við feløgum, sum í uppaftur størri mun virka tvørtur um landamørk. Løgtingið kann royna at þjessa uppá kapitalvinningskattalógina frá nú av og til dómadags uttan at fáa bilbukt við skattaundandrættinum.

Liberalur vinnupolitikkur

Figggjarmálaráðharrin vil ikki bíða eftir búskaparligum ‘ringvirkningum’ av framtíðar skatti frá eftirlønargjöldum. Hesin skal fáast at virka her og nú. Um hann trýr, at hetta hevur við sær, at gongd kemur aftur á búskap okkara, eigur hann ikki at ivast í eisini at lata inntøkur frá veiðirættindum koma landinum til góðar í her og nú.

Liberalur vinnupolitikkur er í hesum høpi t.d. at lata Fiskamarknað Føroya halda á fram við góðu søluoyndunum, sum gjørdar vóru í fjør í sambandi við part av samlaðu makrelkvotuni fyri 2011.

Sjálvandi skulu ábøtur

gerast. Millum annað skal tryggjast, at kannibalsman innan vinnuna verður tálmað, við at mark verður sett fyri, hvussu stóran part, stóru aktørarnir kunnu keypa á marknaðinum.

Tíverri havi eg mist álitid á, at Fólkaflokkurin við JN sum formanni ynskir at sleppa plan-búskaparligu stýringini av fiskivinnuni. Vónandi koma nýggj fólk við liberalum hugburði í leiðsluna fyri flokkin sum frá líður.

Hvat ger lögmaður?

Higartil hevur lögmaður ikki sýnt annað politiskt mál enn viljan at vera lögmaður. Øll onnur politisk mál koma í aðru røð.

Ætlanin hjá samgonguni er í næstum at umskipa veiðirættindi til rullandi 10-15 ára loyvi. Land okkara fær við hesum ein politiskan og búskaparligan valdsbygnað, sum hoyrir miðöldini til. Hendir hetta, fær Kaj Leo Holm Johannesen í komandi søgubókum ivasama heiðurin, sum vánaligasti lögmaður, Føroyar nakrantíð høvdu í øldum, sum snaraðu fram til harrans ár 2012. Nú er at vóna, at hann tekur sær um reiggj, soleiðis at hetta ikki hendir.

Økonomi fyri ikki-økonomar

15/3 & 16/3 2012

Synergi

Synergi | www.synergi.fo

Kom og betra um tína fatan fyri økonomi og figggjarstýring. Gjøgnum tveir intensar skeiðsdagar verður títt innlit í figggjarstýring og figggjarætlanum ment, og tú verður kunnug/-ur við grundleggjandi orðingar og meginreglur í búskapi.

Tilmelding

Tekna teg á www.synergi.fo. Ella ring og fá meiri at vita á tel. 322 355.

Vælkomin til tiltøk hjá Synergi